

ПІЗНАЄМО ГРАЮЧИ!

Цікавинки для уроків
світової літератури

ОСНОВА
ВИДАВНИЧА ГРУПА

Харків
2013

УДК 37.016
ББК 74.26
ПЗ2

Пізнаємо граючи! Цікавинки для уроків світової літератури / уклад. Ю. О. Кулікова. — Х. : Вид. група «Основа», 2013. — 281, [7] с. : іл., табл.

ISBN 978-617-00-1707-9.

У посібнику дібрані цікаві нетрадиційні уроки, вікторини, кросворди, ігри та літературні вечори зі світової літератури для учнів 5–11-х класів. Вони допоможуть учителю не тільки готуватися до уроків, але й робити кожен з них неповторним, що сприятиме розвитку творчих здібностей учнів і збільшенню їх інтересу до літератури.

Для вчителів світової літератури, керівників методичних об'єднань, студентів філологічних факультетів ВНЗ.

УДК 37.016
ББК 74.26

ISBN 978-617-00-1707-9

© Кулікова Ю. О., укладання, 2012
© ТОВ «Видавнича група «Основа», 2013

ЗМІСТ

Короткова О. А. Ігрове навчання на уроках світової літератури 7

5-й КЛАС

Ганіч Н. І. Засідання клубу знавців літератури 8

Линник С. О. Інтелектуальна гра «Зоряний час» (за казкою Г. К. Андерсена «Снігова Королева») 10

Гаськевич К. В. Протистояння образів пасербиці та мачухи і її рідної дочки як утілення конфлікту добра і зла (за п'єсою С. Я. Маршака «Дванадцять місяців») 15

Короткова О. А. Підлабузництво підлеглих та необмежена влада — головні причини спотворення характеру принцеси (за п'єсою-казкою С. Я. Маршака «Дванадцять місяців») 21

Ганіч Н. І. Гра «Щасливий випадок» (за романом Дж. Ролінг «Гаррі Поттер і філософський камінь») 25

Ганіч Н. І. Літературно-музична композиція «День української писемності і мови» 32

6-й КЛАС

Слободянюк О. М. Таємниці легендарного Езопа 42

Сіренко Л. Л. Урок-гра «Щасливий випадок» за повістю Ч. Діккенса «Різдвяна пісня в прозі» 48

Стадник В. М. Інтелектуальна гра «Дев'ятий вал» (за романом Д. Дефо «Життя і надзвичайні та дивовижні пригоди Робінзона Крузо») 52

Настас Ю. А. Урок-змагання «П'ятнадцятирічний капітан» (за однойменним романом Жуль Верна «П'ятнадцятирічний капітан»)	58
Плеса І. В. Світ дитинства у творах А. де Сент-Екзюпері «Маленький принц» та Б. Харчука «Планетник»	60
Настас Ю. А. Підсумковий урок-гра «Що? Де? Коли?»	66

7-й КЛАС

Бабінська В. М. Літературна композиція «Гоголь і Україна»	71
Смовська І. Ю. Виховна година на тему «Цілую матері натруджені руки»	78
Лук'янченко Н. І. Цикл уроків за твором Дж. Свіфта «Мандри Лемюеля Гуллівера»	89
Урок № 1	89
Урок № 2	98
Урок № 3	106

8-й КЛАС

Зеленський О. Ф. «Театр — життя, актори в ньому люди...» (В. Шекспір)	114
Ганіч Н. І. Гра «Щасливий випадок»	123

9-й КЛАС

Ганіч Н. І. Брейн-ринг	126
Ганіч Н. І. Засідання клубу знавців літератури	131
Ганіч Н. І. Інтелект-шоу «Еврика»	136

10-й КЛАС

Плеса І. В. Літературно-музична композиція «Із любов'ю та вірою в Україну»	143
---	-----

Бойко М. В. «Кохання безкрає помчить нас у даль...» (літературно-музична композиція за творами українських та світових поетів)	157
Ганіч Н. І. Гра «Перший мільйон»	167
Ганіч Н. І. Брейн-ринг	172
Кушуріна Л. С. «Сорочинський ярмарок» (виховний захід до дня народження М. В. Гоголя)	176
Давиденко Т. І. Інтелектуальний марафон	181

11-й КЛАС

Короткова О. А. Ребуси (за твором М. О. Булгакова «Майстер і Маргарита»)	189
Кушуріна Л. С. «Любов — це дар...» (вечір поезії для старшокласників)	191
Галатенко С. В. Борис Пастернак. Життя і творчий шлях митця. Еволюція від футуристичних формальних пошуків до філософсько-космічного осягнення вічних тем	198
Ганіч Н. І. Гра «Слаба ланка»	204
Слюнкова Г. І. Конкурс «Ерудит»	208

КРОСВОРДИ

Хрипта С. В. Кросворди за темами 5-го класу	212
Хрипта С. В. Кросворди за темами 6-го класу	215
Хрипта С. В. Кросворди за темами 7-го класу	225
Камко Л. В. Кросворди за життям і творчістю В. Шекспіра. 8-й клас	230
Хрипта С. В. Кросворди за темами 11-го класу	234

ВІКТОРИНИ

Ганіч Н. І. «Упізнай героя за його реплікою». 6–9-й клас . . .	271
Ганіч Н. І. «Упізнай героя за його реплікою або портретом». 7-й клас	274
Ганіч Н. І. «Чи уважний ти читач?» (за повістю Р. Д. Бредбері «Посмішка»)	277
Ганіч Н. І. Виникнення давньогрецького театру. 8-й клас . . .	278
Ганіч Н. І. Своєрідність східної літератури. 8-й клас	279

ІГРОВЕ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Останнім часом все частіше звучать нарікання з боку вчителів-словесників, батьків про відсутність у дітей інтересу до читання, поверхову підготовку до занять з літератури, формальне ставлення до осягання художнього твору. Це відбувається, зокрема, через таке: відсутність престижу книги у суспільстві через захоплення телебаченням, комп'ютерними розвагами, Інтернетом; повна або часткова шаблонність аналізу літературного твору; слабкий потяг до інтелектуального зростання і, як наслідок, низький рівень читацької культури; складність програми зі світової літератури, що містить твори, значні за обсягами. У таких умовах учитель-словесник має знайти й активно використовувати нестандартні прийоми і методи навчання, аби пожвавити пізнавальний процес, збудити емоції, здивувати, надихнути і врешті викликати інтерес і бажання діяти навіть в учнів, які не читають книжок «із принципу». Потужним катализатором цих імпульсів можуть виступити ігрові прийоми, що створюють умови для самовираження особистості, емоційного піднесення, спонукають до самостійності, ініціативності, творчості, виникнення стійкого пізнавального інтересу. Досвід свідчить, що навіть старшокласники з величезним задоволенням розгадують кросворди, чайнворди, ребуси, шаради, відповідають на запитання вікторин, беруть участь у театральних виставах. Гра створює атмосферу широкосердної радості, комфорту, стабілізації особистості, адже тут немає відмінників і аутсайдерів — є лише гравці; учні певною мірою розслаблюються, налаштовуються на розважальність, водночас добровільно мобілізуючи увесь свій інтелектуальний потенціал. У такий спосіб забезпечується диференційований підхід до навчання — ті школярі, що зазвичай є пасивними за умови застосування вчителем стандартних методів і форм, зовсім по-новому розкриваються і реалізуються в ігрових моментах. До того ж відомо, що 87 % інформації людина отримує за допомогою зорових відчуттів, тому кросворди, малюнки, ребуси, поєднуючись зі слуховим сприйняттям, суттєво підвищують продуктивність і ефективність навчального процесу. Навіть група сильніших учнів, позбавлена ігрових дій на уроках, у підсумку знань поступається (!) групі слабших, проте задіяних у літературознавчих іграх. На мою думку, в педагогічному арсеналі кожного вчителя має бути збірник власних ігрових прийомів, що здатні перетворити будь-яке заняття на справжнє, довгоочікуване свято.

5-й КЛАС

Н. І. Ганіч, с. Славне, Горностаївський р-н, Херсонська обл.

ЗАСІДАННЯ КЛУБУ ЗНАВЦІВ ЛІТЕРАТУРИ

До вашої уваги — завдання з літератури, які ви можете використати окремо на уроці або створити за ними власний сценарій «Засідання».

1. ЛІТЕРАТУРНА ВІКТОРИНА «ЩО Я ЗНАЮ ПРО КАЗКУ»

- 1) Якими словами зазвичай розпочинаються казки?
- 2) Де найчастіше відбувається дія казки?
- 3) Які цифри зазвичай повторюються в казках?
- 4) Назвіть чарівні предмети, які з'являються у казках.
- 5) Назвіть фантастичних героїв казок.
- 6) Як зазвичай закінчуються казки? Наведіть приклади традиційних кінцівок.

2. ВІКТОРИНА «СТОРІНКАМИ КАЗОК ОЛЕКСАНДРА ПУШКІНА»

Завдання. Прослухайте фрагмент з казки, назвіть її.

- 1) Жил-был поп,
Толоконный лоб.
Пошёл поп по базару
Посмотреть кой-какого товару.
Навстречу ему Балда
Идёт, сам не зная куда.
(«Сказка о попе и работнике его Балде»)
- 2) В синем море звёзды блещут,
В синем море волны хлещут,
Туча по морю идёт,
Бочка по морю плывёт.
(«Сказка о царе Салтане...»)

- 3) Жил старик со своей старухой
У самого синего моря;
Они жили в ветхой землянке
Ровно тридцать лет и три года.
Старик ловил неводом рыбу,
Старуха пряла свою пряжу.
(«Сказка о рыбаке и рыбке»)
- 4) Вот царица, наряжаясь
Перед зеркальцем своим,
Перемолвилася с ним:
— Я ль, скажи мне, всех милее,
Всех румяней и белее?
(«Сказка о мёртвой царевне...»)
- 5) Посади ты эту птицу,—
Молвил он царю,— на спицу;
Петушок мой золотой
Будет верный сторож твой:
Коль кругом всё будет мирно,
Так сидеть он будет смирно;
Но лишь чуть со стороны
Ожидать тебе войны,
Иль набега силы бранной,
Иль другой беды незваной,
Вмиг тогда мой петушок
Приподымет гребешок,
Закричит и встрепенётся,
И в то место обернётся.
(«Сказка о золотом петушке»)

3. ЛІТЕРАТУРНЕ ЛОТО «КОШТОВНІ ПЕРЛИНИ»

Завдання. Складіть прислів'я з окремих частин.

Сокіл шанує свої крила...	Краще від усіх знає, що таке добро...
...хто зазнав зла	...а людина ім'я
Добро —	...зворотній бік зла
...зло твориш — себе принижуєш	...що птах без крил
Добра справа...	Добро твориш — себе звеличуєш...
Будеш книги читати —	...будеш усе знати
Розум без книги...	Одна мудра книга...
...дорожче за найбільше багатство	...сама себе хвалить
Краще працювати...	Мандрі на чужині — це...

Як працюватимеш...	...ніж голодувати
...той вішає на шию торбу	Хто нехтує ремеслом...
Справа тоді лише справа...	...Рукам — робота...
Яка робота —	...коли вона зроблена
...душі — свято	...за нього треба боротися
Хмара пройшла, а...	...такий і заробіток
Щастя саме не приходять...	...дощу ні краплі
...завжди нещастя	...так і житимеш
Щастя у повітрі не в'ється, а...	...руками дістається
Хто не живе на Батьківщині...	...той не знає смаку життя
Людина без Батьківщини...	...як насіння без землі

С. О. Линник, м. Прилуки, Чернігівська обл.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ГРА «ЗОРЯНИЙ ЧАС» (за казкою Г. К. Андерсена «Снігова Королева»)

Мета: розширяти кругозір, активізувати розумове мислення, кмітливість; розвивати творчі здібності, пізнавальну активність; підвищувати рівень культури; виховувати рішучість, сміливість, цілеспрямованість, естетичні смаки, повагу до книги.

Обладнання: інтерактивна дошка, теки, олівці.

ХІД ГРИ

Учитель. Я вітаю всіх присутніх на нашій інтелектуальній грі «Зоряний час», у якій беруть участь найрозумніші хлопчики та дівчатка! Познайомимося ближче та підтримаємо гучними оплесками.

ПРЕДСТАВЛЕННЯ УЧАСНИКІВ

І ТУР

Учитель. Сьогодні наша гра присвячена відомому датському письменнику Гансу Крістіану Андерсену та його казці

«Снігова Королева». На кожне запитання є чотири варіанти відповіді. Ви повинні обрати один правильний варіант. На обдумування ви маєте 5 секунд.

- У якій країні жила Снігова Королева?
 - Данія;
 - Лапландія;
 - Чехія;
 - Норвегія.
- Ким був насправді Кай для Герди?
 - Рідним братом;
 - знайомим;
 - названим братом;
 - племінником.
- До кого першого потрапила Герда, шукаючи Кая?
 - До жінки, яка вміла чаклувати;
 - до маленької розбійниці;
 - до фінки;
 - до принца з принцесою.
- Хто розповів Герді, де знаходиться Кай?
 - Північний олень;
 - лисиця;
 - розбійниці;
 - лісові голуби.
- Про що просив північний олень фінку?
 - Щоб нагодувала та напоїла Герду;
 - щоб дала їй силу 12 богатирів;
 - щоб врятувала від холоду;
 - щоб дала шубу та рукавички.
- Яке слово загадала скласти Снігова Королева Каю?
 - Кохання;
 - бабуся;
 - вічність;
 - друзі.
- Що спричинило перетворення злого Кая на доброго?
 - Теплі сльози Герди;
 - цукерка;
 - поцілунок;
 - добра фея.
- Якою мовою розмовляли між собою Герда і ворон?
 - Англійською;
 - мовою жестів;
 - людською;
 - мовою птахів.
- Про що мріє Герда у своїх снах?
 - Про те, щоб Кай з бабусяю помирилися;
 - про гарну нову сукню;
 - про те, щоб Кай подарував їй багато троянд;
 - про повернення Кая.
- Що спільного у зовнішності Герди і маленької розбійниці?
 - Зріст;
 - колір очей;
 - зачіска;
 - одяг.
- На чому писала стара лапландка лист своїй знайомій фінці?
 - На сушеній рибині;
 - на клаптику паперу;
 - на крижині;
 - на шкірі оленя.

12. Що росте на межі царства Снігової Королеви?

1) Троянди;	2) глухий ліс;
3) <i>кущ із ягодами</i> ;	4) високе дерево.

13. Якою рисою характеру відзначався Кай після зустрічі зі Сніговою Королевою?

1) Доброзичливість;	2) ввічливість;
3) <i>егоїзм</i> ;	4) впертість.

II ТУР

Учитель. Ми переходимо до наступного туру, який має назву «Чарівна скринька».

Перед вами різні речі з казок, потрібно обрати єдину з них — ту, яка стосується казки «Снігова Королева», і пояснити, чому обрали саме її.

Ведмідь, заєць, троянда, горошина, миша, шишка, горіх, колосок, корзина, черевик, Червона Шапочка, яблуко.

III ТУР

Учитель. Переходимо до наступного туру. Зверніть увагу на екран. Перед вами портрет Ганса Крістіана Андерсена. Прослухайте декілька біографій відомих письменників й оберіть ту, яка стосується Г. К. Андерсена.

- Відомий англійський письменник. Народився 1854 року. Він дуже любив розповідати своїм дітям під час прогулянки і на ніч казкові історії. У його казках добро перемагає зло, а краса могла виявитися лихою і жорстокою. Одна із відомих казок — «Хлопчик-зірка».
- Відомий датський письменник, який народився 1805 року в родині бідного чоботаря. Усе своє життя присвятив написанню різних казок, романів, п'єс. Відомі казки «Соловей», «Свинопас», «Русалонька».
- Відомий письменник, який був хранителем монет у німецькому містечку Кассель. Він написав літературний переказ неймовірних пригод барона Мюнхгаузена, найправдивішого вигадника.

ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ I–III ТУРІВ

IV ТУР

Учитель. Наступний тур досить складний, і тому ви маєте проявити свою ерудицію. Перед вами персонажі казки Андерсена «Снігова Королева». Але тут є помилка, яку ви повинні виправити.

1. Чи всі ці герої присутні у казці «Снігова Королева»?

Фінка, Снігова Королева, принц, маленька розбійниця, *кіт*, Герда, чаклунка.

2. Які тварини відсутні в казці «Снігова Королева»?

Лісові голуби, північний олень, *північний ведмідь*, ворона.

3. Який одяг відсутній у казці «Снігова Королева»?

Снігова шапка і шуба, чобітки, муфта, *чоботи-скороходи*, солом'яний капелюх із квітами.

V ТУР

Учитель. Переходимо до наступного туру гри «Зоряна година». У ньому переможцем стане той, хто складе з поданих літер найдовше слово.

А, О, К, Л, М, Р, Е, У, Я, С

ГРА З ЗАЛОМ «КАЗКОВИЙ КАЛЕЙДОСКОП»

Учитель. Поки наші учасники готуються, ми продовжимо інтелектуальну гру «Казковий калейдоскоп».

- Хто з цих казкових персонажів підібрав стрілу Івана-Царевича?

1) Дюймовочка;	2) <i>Царівна-жаба</i> ;
3) Попелюшка;	4) Баба-Яга.
- Що використовував для свого польоту Карлсон?

1) Крила;	2) ракету;
3) <i>пропелер</i> ;	4) ступу.
- Хто визволив Муху-Цокотуху?

1) Дударик;	2) вівчарик;
3) <i>комарик</i> ;	4) Бетмен.
- Хто з цих казкових персонажів мав свою смерть у яйці?

1) <i>Коций Безсмертний</i> ;	2) Змій Горинич;
3) Баба-Яга;	4) Водяник.
- Скільки учасників склали музичну групу у казці братів Грімм «Бременські музики»?

1) Трое;	2) <i>четверо</i> ;
3) п'ятеро;	4) шестеро.
- На якого птаха перетворилося гидке каченя?

1) <i>На лебедя</i> ;	2) качку;
3) лелеку;	4) орла.

7. Кого з цих казкових персонажів Сірій Вовк спрямував на довгу дорогу замість короткої?
 1) Попелюшку; 2) Василису Прекрасну;
 3) Червону Шапочку; 4) Дюймовочку.
8. Що використовували казкові персонажі для того, щоб бачити далеко?
 1) Яблуко та виделочку;
 2) банан та склянку;
 3) яблуко і тарілочку;
 4) хот-дог із «Мак-Дональдсу».
9. З якої рослини добра фея зробила карету для Попелюшки?
 1) Гарбуз; 2) полуниця;
 3) огірок; 4) береза.
10. Що використовував Аладін для того, щоб викликати джина?
 1) Глечик; 2) чобіт;
 3) лампу; 4) скриньку.
11. Як звали ляльку, яка була закохана у Мальвіну?
 1) Арлекін; 2) Буратіно;
 3) П'єро; 4) Артемон.
12. На чому прилетів до Санкт-Петербурга коваль Вакула?
 1) На килимі-літаку; 2) на падаючій зірці;
 3) у ступі; 4) *верхи на чорті*.
13. Кіт у чоботях перемиг людожера, коли той перетворився на:
 1) Лева; 2) мишу;
 3) kota; 4) півня.
14. Хто із цих великих казкарів був родом із Данії?
 1) Шарль Перро; 2) Ганс Крістіан Андерсен;
 3) брати Грімм; 4) Астрід Лінгрен.
15. На якому птахові подорожував Нільс?
 1) Лелека; 2) орел;
 3) гусак; 4) ворона.
16. Скільки часу розповідала свої казки Шахразада?
 1) 10 і 1 ніч; 2) 100 і 1 ніч;
 3) 1000 і 1 ніч; 4) 10 000 і 1 ніч.
17. Як рятувався від хижих звірів Колобок?
 1) Танцював танок; 2) читав вірші;
 3) співав пісню; 4) проголошував промови.

VI ТУР

Учитель. Ми переходимо до останнього, вирішального туру гри «Зоряна година». У ньому ви повинні скласти зі словосполучення «Снігова Королева» якомога більше слів.

ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УСІЄЇ ГРИ

Учитель. Хочу подякувати всім нашим учасникам і наголосити на тому, що зірки бувають різні: зірки естради, кіномистецтва тощо. Ось і в нас з'явилася своя зірка, привітаймо її гучними оплесками.

(Звертаючись до переможця.) Це твій зоряний час, ти перемиг (перемогла) у грі, тобі щирі вітання від усіх присутніх в цьому залі.

На цьому ми завершуємо гру «Зоряний час». Дякуємо всім учасникам за активну участь. Переможця особливо вітаємо, бажаємо, щоб у твоєму житті було ще багато перемог. Усім гарного настрою, успіхів і високих оцінок. До побачення!

==== К. В. Гаськевич, м. Рівне, Рівненський р-н, Рівненська обл. ====

ПРОТИСТОЯННЯ ОБРАЗІВ ПАСЕРБИЦІ ТА МАЧУХИ І ЇЇ РІДНОЇ ДОЧКИ ЯК УТІЛЕННЯ КОНФЛІКТУ ДОБРА І ЗЛА (за п'єсою С. Я. Маршака «Дванадцять місяців»)

Мета: поглиблювати знання тексту п'єси С. Я. Маршака «Дванадцять місяців»; акцентувати увагу на головній героїні, її якостях; учити учнів здійснювати порівняльну характеристику персонажів; розвивати креативність, артистичні здібності, навички характеристики персонажа з використанням цитатного матеріалу; виховувати найкращі людські якості (щирість, доброту, ввічливість); викликати в учнів альтруїстичні почуття; формувати ціннісне ставлення до себе.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання: портрет письменника, ілюстрації до твору, музичне оформлення (П. І. Чайковський «Пори року. Зима»), тексти казки, зображення героїв твору, чайнворд.

Очікувані результати: учні зможуть здійснювати порівняльну характеристику героїв; розмежовувати позитивних і негативних героїв; характеризувати головну героїню, визначати її кращі якості.

За добро — добром платять.
Народна мудрість